

ปรับตัว...รับมือ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 54

Message From ACCCRN – ประเทศไทย

ระยะที่ผ่านมา เราทุกคนรับรู้และสัมผัสถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกกันได้อย่างชัดเจน ทั้งอากาศที่แปรปรวน ความวิปริตของฤดูกาล การเกิดภัยธรรมชาติที่บ่อย และรุนแรงมากขึ้น ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมียุทธวิธีป้องกัน และพร้อมรับมือด้วยความรู้ ความเข้าใจเพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Risk)

การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ควรเริ่มต้นที่กลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Community) ซึ่งเป็นบุคคล หรือชุมชนที่จะได้รับผลกระทบ และความเสียหายอย่างรุนแรงมากที่สุด แต่มีศักยภาพ และขีดความสามารถในการรับมือ (Coping Capacity) น้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อชุมชนที่ประสบภัยมีความตระหนักรู้ก็จะช่วยลดความรุนแรง ทั้งยังสามารถรับมือ และฟื้นฟูตนเองได้

สารปรับตัว...รับมือ...การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2554 นี้ กลับมาพบกับทุกท่านด้วยข่าวสาร และสาระที่เป็นประโยชน์มากมายอีกเช่นเคย ใน ACCCRN ไฟท์สมีแผนกิจกรรมที่สร้างความตระหนักในพื้นที่กลุ่มเสี่ยงของโครงการนำร่อง เชียงราย และหาดใหญ่ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือ และเป็นแนวทางในการตั้งรับภัยพิบัติธรรมชาติที่รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดฝัน

รอบริว ACCCRN นำเสนอข่าวกิจกรรมดีๆ จากโครงการฯ โดยเฉพาะการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย “ท้องถิ่นไทย...กับการจัดการและรับมือกับภัยพิบัติเชิงรุก” เพื่อกระตุ้นภาครัฐเตรียมมาตรการรองรับการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งรายละเอียดอื่นๆ สามารถติดตามได้ในฉบับ ส่วนสารพัดจัดมาเล่าจาก ACCCRN นอกจากข่าวสิ่งแวดล้อมร้อนๆ เรายังมีส่วนหนึ่งของบทความพิเศษ “ภัยพิบัติธรรมชาติ...บทเรียนราคาแพงจากภาคใต้ปี 2554” โดย ดร.ธงชัย โรจนกันันธ์ สถาปนิกชำนาญการพิเศษ สำนักผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะกรมโยธาธิการและผังเมืองแจ้งประเด็นปัญหาพร้อมแนวทางรับมือ

ปิดท้ายด้วย Did you Know? กับภาษา Climate วันละคำ เพิ่มความรู้อีกเช่นเคย ขอให้ทุกท่านเพลิดเพลินกับการอ่านแล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า สวัสดีค่ะ

ด้วยสภาพภูมิประเทศของเมือง เชียงรายที่เป็นเทือกเขาสลับที่ราบสูง ประกอบด้วยภูเขาและ ป่าไม้ อาชีพเกษตรกรรมและการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวจึงเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ ดั้งนั้นหากประสบภัยพิบัติธรรมชาติโดยปราศจากแผนรับมือที่ดีจะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในวงกว้างทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

กิจกรรม “การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ” และ “การใช้จุลินทรีย์สลายต่อซังเพื่อทดแทนการเผาต่อซังและฟางข้าว” ภายใต้โครงการพัฒนาเขตเมืองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นสองในแผนกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างให้ท้องถิ่น หรือชุมชนให้มีศักยภาพในการรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้

“การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ”
และ
“การใช้จุลินทรีย์สลายต่อซังเพื่อทดแทนการเผาต่อซังและฟางข้าว”
ภายใต้โครงการพัฒนาเขตเมืองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

“การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ”

ดำเนินการสำรวจบริเวณหนองน้ำสาธารณะหนองบึง ซึ่งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ที่เป็นทั้งแหล่งกักเก็บน้ำในฤดูแล้ง และเป็นพื้นที่รองรับน้ำในฤดูน้ำหลากของเมือง กิจกรรมดังกล่าวมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งน้ำธรรมชาติ

“เราทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ...ความอยู่รอดของเรานั้นขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางชีวภาพอย่างแยกไม่ออก”

ที่ประชาชนในพื้นที่ ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต พร้อมกับเรียนรู้การดูแลรักษา ตลอดจนรวมอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศภายในหนองน้ำ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเปิดตัวและดำเนินการสำรวจครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม และครั้งที่ 2 ในวันที่ 7-8 เมษายน ที่ผ่านมา ซึ่งทั้ง 2 ครั้ง ได้สำรวจความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ สัตว์น้ำพันธุ์ปลาหายาก และพืชน้ำในหนองน้ำ ฯลฯ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประมงน้ำจืดเป็นผู้นำสำรวจ และชุมชนโดยรอบในพื้นที่เข้าร่วม

“การใช้จุลินทรีย์สลายต่อซัง เพื่อทดแทนการเผาต่อซังและฟางข้าว”

เป็นกิจกรรมที่ร่วมรณรงค์ให้เกษตรกรตระหนักถึงสาเหตุของภาวะโลกร้อนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งในแง่เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งการเผาต่อซัง และฟางข้าว เป็นกิจกรรมเตรียมการเพาะปลูกที่ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในพื้นที่ และเป็นสาเหตุหนึ่งของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกสำคัญออกสู่บรรยากาศ ด้วการของการเกิดภาวะโลกร้อน ดังนั้นการสร้าง

ความตระหนัก และสนับสนุน ตลอดจนให้ความรู้แก่ประชาชนใช้จุลินทรีย์สลายแทนการเผา เป็นวิธีเริ่มต้นที่ดีที่สุดใน การเตรียมพร้อม ซึ่งนอกจากจะช่วยลดการเผาต่อซังแล้ว เกษตรกรยังได้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้นจากการย่อยสลายของต่อซังอีกด้วย รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก่ชุมชนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากบทเรียนครั้งสำคัญเมื่อน้ำท่วมขนาดใหญ่กลางปี 2553 ที่สร้างความเสียหายนับพันล้าน ทำให้ทั้งภาครัฐและ เอกชนตื่นตัวเพื่อหายุทธวิธีเพื่อรับมือ และป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้ และจากเหตุการณ์ครั้งนั้นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด คือ พื้นที่ชุมชนทั้งฝั่งซ้ายและขวา โดยรอบคลองอู่ตะเภา ได้แก่ ชุมชนพะตงศรีวิวัฒน์ ในเขตเทศบาลตำบลพะตง ชุมชนโชคสมาน ชุมชนเทศบาลพัฒนา ชุมชนหลังวัดหาดใหญ่ใน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่

ดังนั้นการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสามารถฟื้นฟูตนเองได้เมื่อเกิดภัยธรรมชาติที่จู่โจมมาอย่างไม่คาดการณ่ ผัน จะลดระดับความรุนแรงและความเสียหายซึ่งเกิดจากผลกระทบดังกล่าวได้มาก

“มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมรับมืออุทกภัย”
ภายใต้แผนดำเนินงาน
โครงการเครือข่ายบริหารจัดการอุทกภัย
ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

โครงการเครือข่ายบริหารจัดการอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา... เป็นโครงการนำร่องภายใต้โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ACCCRN) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อเน้นให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง เป็นศูนย์กลางตลอดจนเป็นกลไกสำคัญในการลด หรือควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอุทกภัย โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม อาทิ อบรมอาสาสมัครชุมชน จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยแผนก่อนและหลังการเกิดอุทกภัยขณะเกิดอุทกภัย จัดทำคู่มือการรับมือ

ตลอดจนสร้าง เครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ระหว่างกัน...

นอกจากการเพิ่มศักยภาพในการรับมือของชุมชน ทางโครงการฯ ยังจัดตั้งศูนย์เตือนภัยอุทกภัยที่ใช่ เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย เพื่อความแม่นยำในการทำนายอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น และพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารระบบการกระจายข่าวที่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ขณะเกิดภัย และสร้างเครือข่ายการบูรณาการและประสานงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพร้อมรับมือกับการเกิดภัยพิบัติที่สืบเนื่องมาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เครือข่ายบริหารจัดการอุทกภัย
ในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา
ประกอบไปด้วย
1. ชุมชนพะตงศรีวิวัฒน์ และชุมชนหลังวัดหาดใหญ่ใน (ชุมชนนำร่องในโครงการ)
2. อปท. 15 แห่งในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยจับมือสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย

ร่วมสร้างความตระหนักให้หน่วยงานท้องถิ่นพร้อมรับมือภัยพิบัติภาคใต้

มาตรการเชิงรุกในการจัดการอุทกภัยและดินถล่ม

1) มาตรการด้านระบบข้อมูลและการสื่อสาร

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงข้อมูลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสื่อสารข้อมูลที่เข้าใจได้ง่าย
- สืบค้นและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกลางบอกเหตุก่อนเกิดภัยธรรมชาติ
- พัฒนากลไกการสื่อสารระดับชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงเครือข่ายสื่อมวลชนในท้องถิ่น

2) มาตรการด้านสังคม

- เสริมสร้างความรู้และความตระหนักของเยาวชนและประชาชนเกี่ยวกับการเกิดภัยพิบัติ
- ส่งเสริมการเฝ้าระวังและเตือนภัยในระดับชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือที่ง่ายต่อการเข้าใจของชุมชน
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำ และบำรุงรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติ

3) มาตรการด้านผังเมืองและกฎหมาย

- เพิ่มอำนาจหน้าที่ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งทำหน้าที่ในการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้ทำหน้าที่ในการประสานผังเมืองต่างๆ ในจังหวัดด้วย
- เสริมสร้างศักยภาพของเมือง

ต่างๆ ในการจัดทำผังเมืองรวมให้รองรับกับแผนการจัดการภัยพิบัติและให้คำนึงถึงการจัดให้มีพื้นที่รับน้ำและระบบระบายน้ำที่ดี

- ปรับปรุงกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม
- บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับผังเมือง การก่อสร้าง การควบคุมอาคาร การถมที่ การดูแลที่สาธารณะ และการใช้ที่ดินอย่างเคร่งครัด
- ดำเนินการจัดรูปที่ดินและการถอยร่น ในพื้นที่น้ำร่องหรือพื้นที่เสี่ยงภัย

4) มาตรการด้านการเงิน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทบทวนและปรับปรุงระบบการประกันภัย การชดเชยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- พัฒนากองทุนระดับชุมชน อาทิ การออมทรัพย์ กองทุนข้าว เงินช่วยเหลือฉุกเฉินภายในชุมชน

5) มาตรการด้านการบริหารจัดการ

- ทบทวนศักยภาพ อำนาจหน้าที่ และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ
- ร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนจัดการภัยพิบัติ โดยการศึกษาพื้นที่เพื่อจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย ระบุความล่อแหลม ประเมินความเสี่ยง เพื่อคาดการณ์และสร้างสถานการณ์จำลอง พร้อมกำหนดมาตรการที่เหมาะสม

เมื่อเร็วว้านี้สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยสนับสนุน โดยโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ACCCRN - ประเทศไทย) ร่วมกับสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ “ท้องถิ่นไทย...กับการจัดการและรับมือกับภัยพิบัติเชิงรุก” ณ โรงแรม ไดมอนด์พลาซ่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเสริมสร้างความตระหนักให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นภาคใต้โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงภัยมีความตื่นตัวกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งอุทกภัยและดินถล่ม โดยรวบรวมข้อเสนอแนะ และมาตรการที่ได้จากการระดมความคิดเห็นในด้านกายภาพ ด้านสังคม และเศรษฐศาสตร์ และด้านบริหารจัดการเพื่อรับมือกับอุทกภัยและดินถล่มทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และผลักดันข้อเสนอสู่การปฏิบัติจริงในระดับชาติให้มีการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพบรรยากาศการเสวนาบนเวที

คณะทำงาน ACCCRN หาดใหญ่ ร่วมเสวนา “พื้นที่จัดการตนเองกรณีเกิดภัยพิบัติ”

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม ที่ผ่านมา ผู้แทนคณะทำงานโครงการ ACCCRN หาดใหญ่ นำโดย คุณชชาติ โกษะเรือง และ คุณอำมาตย์ ไชยทวีวงศ์ ร่วมพูดคุยในรายการสัมภาษณ์ทางอากาศ ซึ่งเป็นรายการความร่วมมือสื่อกว่า 10 คลื่นวิทยุในจังหวัดสงขลา ดำเนินรายการโดยคุณชัยวุฒิ เกิดขึ้น กับประเด็น “พื้นที่จัดการตนเองกรณีเกิดภัยพิบัติ” โดยแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์จาก

อุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อปลายปีที่ผ่านมา ตลอดจนร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เสริมบทบาททั้งภาครัฐและเอกชน และการดำเนินโครงการเครือข่ายบริหารจัดการอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ซึ่งเป็นโครงการนำร่องภายใต้โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ACCCRN) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชน เพื่อพร้อมรับมือกับอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ

คณะทำงานโครงการ ACCCRN ร่วมสัมมนาภายใต้โครงการสนับสนุนเมืองในการรับมือกับความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับมูลนิธิสายใยแผ่นดิน ซึ่งจัดขึ้นต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 2

เมื่อเร็วว้านี้ คณะทำงานโครงการ ACCCRN จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เข้าร่วมการฝึกอบรมแผนงานสนับสนุนการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำหรับโครงการนำร่อง ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ณ อาคาร ดี-เฮาส์ ลาดพร้าว 48 โดยมีตัวแทนจากองค์กรและหน่วยงานกว่า 20 คน จาก 10 พื้นที่โครงการนำร่องฯ เข้าร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เครื่องมือใหม่สำหรับนำไปใช้ประเมินและวิเคราะห์

ในพื้นที่โครงการเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการสนับสนุนการปรับตัว ทั้งยังรายงานความก้าวหน้าและสรุปบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการฯ ที่ผ่านมา โครงการสนับสนุนเมืองในการรับมือกับความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เป็นโครงการนำร่องที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิสายใยแผ่นดิน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ACCCRN ในพื้นที่เมืองเชียงราย

ACCCRN จับมือ ADPC ร่วมพัฒนาและวางแผนเตรียมรับมือกับอุทกภัยในพื้นที่หาดใหญ่

วันที่ 19 เมษายนที่ผ่านมา คณะทำงานจาก ADPC หรือ Asian Disaster Preparedness Centre หนึ่งในหน่วยงานสนับสนุนทางด้านเทคนิคและวิชาการภายใต้โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ - ACCCRN ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการลดและจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ร่วมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคณะทำงาน ACCCRN หาดใหญ่ ด้านการจัดการอุทกภัย

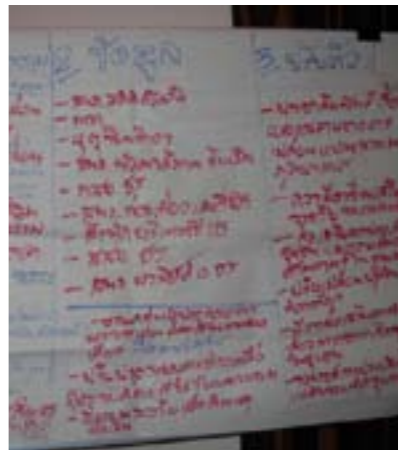
การลงมือปฏิบัติ การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า เสริมสร้างศักยภาพชุมชน พร้อมแนวทางการสนับสนุนความรู้ด้านเทคนิคและวิชาการ เพื่อนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อไป งานสัมมนาดังกล่าวจัดขึ้นที่โรงแรมเอเชีย หาดใหญ่

คณะทำงาน ACCCRN เชียงราย และหาดใหญ่ ร่วมระดมสมองพัฒนาข้อเสนอโครงการระยะที่ 3

คณะทำงานโครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ACCCRN - ประเทศไทย) ในพื้นที่เมืองเชียงราย และหาดใหญ่ ร่วมกับผู้แทนคณะทำงานโครงการฯ ACCCRN จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมประชุมระดมสมองเพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการเขียนกรอบความคิดโครงการ (Concept Note) สำหรับโครงการระยะที่ 3 โดยพัฒนา และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอโครงการฉบับเต็ม (Project Proposal) เพื่อเสนอต่อมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์สำหรับเริ่มโครงการในระยะต่อไป

โดยพื้นที่เมืองเชียงรายมีแผนการดำเนินงานพัฒนาภูมิทัศน์เมืองซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของเมืองเชียงรายให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ระบบนิเวศอย่างยั่งยืนใน “โครงการศึกษาสำรวจ ออกแบบรายละเอียดและเตรียมพื้นที่ เพื่อการพัฒนาและทะนุบำรุงระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ในพื้นที่แม่น้ำกกสายในเทศบาลนครเชียงราย” ส่วนเมืองหาดใหญ่มุ่งพัฒนาศักยภาพกลุ่มเปราะบางอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานบริการด้านสาธารณสุขไปพร้อมกับ “โครงการแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและผังชุมชนเพื่อการรับมือและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา” เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้ระบบการปรับตัว และรับมือของเมืองจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ภัยพิบัติธรรมชาติ บทเรียนราคาแพงจากภาคใต้ปี 2554

โดย ดร.ธงชัย วิจารณ์นันท์

จากเหตุการณ์การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติในอดีตของภาคใต้ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในเดือนมีนาคม 2554 เป็นภัยพิบัติที่ร้ายแรงมากที่สุดทั้งน้ำท่วมและดินถล่ม โดยเฉพาะในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และ กระบี่ สาเหตุเกิดจากความผิดปกติของปริมาณน้ำฝนที่ตกมากกว่า 1,000 มิลลิเมตร ในระยะเวลาเพียง 5 วัน และเป็นฝนนอกฤดูที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

บทวิเคราะห์จากผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่าความรุนแรงของภัยพิบัติในครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะหน่วยงานทุกระดับทั้งรัฐบาลกลาง และท้องถิ่นไม่มียุทธศาสตร์สำหรับรองรับภัยธรรมชาติขนาดนี้ ได้แก่ ไม่มีการเตือนภัยที่ดี ความช่วยเหลือล่าช้า การเข้าถึงพื้นที่ยากลำบาก การอพยพดำเนินการได้บ้างแห่ง ในขณะที่ชุมชนส่วนใหญ่ไม่ยอมย้ายออกจากพื้นที่ภัยพิบัติ และความล่าช้าอีกอย่างหนึ่งคือความต้องการ

ข้อมูลอย่างเพียงพอในการตัดสินใจของผู้บริหาร เมื่อไม่เคยปรากฏมาก่อนว่าเดือนมีนาคมมีฝนตกหนักจนเกิดน้ำท่วมและดินถล่ม ดังนั้นคำถามสำคัญคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ และมียุทธศาสตร์อย่างไรในการรับมือภัยเหล่านี้ อย่างน้อยที่สุด เรื่องภาวะโลกร้อนและสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงควรเป็นวาระที่ผู้บริหารทุกระดับต้องเรียนรู้และเข้าใจ และมี “ยุทธศาสตร์รับมือภัยพิบัติ” ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ควรให้ความสำคัญและเตรียมความพร้อมรับภัยอันตรายที่ไปที่ไม่มีผู้ใดบอกล่วงหน้าได้ ในระดับท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมี “ยุทธศาสตร์ร่วม” ประสานความร่วมมือและมีแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างชุมชนใกล้เคียง เมื่อเกิดภัยพิบัติ

รายงานความเสียหายภัยพิบัติภาคใต้ถูกนำเสนอ จำนวนผู้เสียชีวิต จำนวนอาคารที่เสียหาย พื้นที่เกษตรกรรม จำแนกตามประเภทการเพาะปลูก และความเสียหายของระบบ

สาธารณูปโภค ทั้งหมดเป็นความเสียหายที่ราชการและประชาชนประเมินไว้ แต่ไม่มีรายงานความเสียหายของระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งถูกมองข้ามความสำคัญไป ภูมิประเทศจากยอดเขาที่เป็นร่องรอยของดินถล่ม จนถึงธรณีสัณฐานผิวดินหลังเกิดน้ำท่วม เพราะสภาพภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากมาย จนอาจกล่าวได้ว่า บางบริเวณต้องสำรวจทำแผนที่ทหารใหม่ทั้งหมด เส้นทางน้ำตามธรรมชาติหลายสายเปลี่ยนทิศ นั้นหมายถึงภาวะเสี่ยงภัยน้ำท่วมและดินถล่มต้องสำรวจวิเคราะห์และประเมินอัตราความเสี่ยงใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและกระบี่ หากประเมินผลเสียหายทางเศรษฐกิจมูลค่าต่างๆอาจครอบคลุมถึงการเสียโอกาสการดำเนินธุรกิจ เช่น นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่ยกเลิกการเดินทาง แต่ยังไม่มีการประเมินความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือการนำเสนอแนวทางการฟื้นฟูธรรมชาติที่เสียหายหนักด้วยแผนและงบประมาณเท่าใด...

๖๖ นอนที่สถานการณ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมือนเดิม อาจมากกว่ามูลค่าความเสียหายหลายเท่า และเป็นเรื่องที่ยุติบางกลุ่มไม่ได้นำเสนอ สำหรับนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติแล้ว นั่นคือความเสียหายมหาศาลและเป็นบทเรียนราคาแพงที่ไม่ควรเกิดขึ้นในประเทศไทย

ทหากภัยพิบัติธรรมชาติยังคงคุกคามชุมชนต่างๆในประเทศไทย การเตรียมรับมือภัยพิบัติด้วยยุทธศาสตร์ ด้วยแนวความคิด และด้วยความพยายามใด ๆ เป็นภาระที่ทุกภาคส่วนต้องมี

ส่วนร่วม ประการสำคัญ ต้องเริ่มดำเนินการโดยเร็ว เพราะภัยธรรมชาติไม่เคยแจ้งข่าวล่วงหน้าอย่างเป็นทางการ แม้นักวิชาการส่วนใหญ่ทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์ และเฝ้าติดตามความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่อาจเทียบได้กับความตั้งใจและความพยายาม

โดยเฉพาะท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง จึงต้องตื่นตัว พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เพื่อเตรียมรับมือภัยพิบัติครั้งต่อไป และอาจเป็นภัยที่อาจเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนรัฐบาลอาจ

ไม่สามารถจัดงบประมาณแจกจ่ายรายละเอียด 5,000 บาทได้เสมอไป

***หมายเหตุ**สรุปความจาก “ภัยพิบัติธรรมชาติ บทเรียนราคาแพงจากภาคใต้ปี 2554” โดย ดร.ธงชัย วิจารณ์นันท์ สถาบันกษัตริย์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์ / ผู้ประสานงานด้านสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงประจำกระทรวงมหาดไทย** สามารถติดตามฉบับเต็มได้ที่เว็บไซต์ <http://www.thaicity-climate.org>

ไทยเป็นเจ้าภาพจัดประชุมระดับโลกหาวิธีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวแทนประเทศไทย ได้เข้าร่วมสนับสนุน เป็นเจ้าภาพร่วมการประชุมว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ “United Nations Climate Change Conference, Bangkok 2011” ที่ศูนย์การประชุมองค์การสหประชาชาติ ณ.ราชดำเนิน นับเป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทยที่มีการประชุมเช่นนี้ได้จัดขึ้นในเมืองไทย 3 ครั้งแล้วภายใน 4 ปี

การจัดประชุมจัดขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมในการกำหนดข้อเจรจาและทำที่ในเบื้องต้นของประเทศสมาชิก ก่อนนำปหารหรือร่วมกันระหว่างการประชุมภาคีสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 17 หรือ COP17 ที่จะจัดขึ้นในช่วงปลายปี 2554 ที่ประเทศแอฟริกาใต้ ทั้งนี้จากตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ถือเป็นความจริงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของประชาคมโลก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวบ่งบอกเป็นนัยว่าเรากำลังอาศัยอยู่บนโลกที่ไร้พรมแดนมากขึ้น การที่มาร่วมประชุมกันในครั้งนี้เป็นการแสดงถึงเจตนาจริงใจและความตั้งใจในการระดมกำลังที่จะจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและบรรเทาเหตุการณ์อันตรายที่อาจเกิดขึ้นตามมา

“ ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ แบ่งเป็นระดับโลก เป็นความร่วมมือในระดับโลก ระดับประเทศ ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความตื่นตัวแก่ประชาชนให้เกิดความตระหนักในปัญหาโลกร้อน ระดับประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศไทย เกิดการสร้างและการกระจายรายได้ในส่วนภูมิภาคเอกชน อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร การท่องเที่ยว ของที่ระลึก การบริการต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมประชุม 2,000 คน จากประเทศทั่วโลกรู้จักประเทศไทยมากขึ้น เกิดการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของ

ประเทศไทยไปทั่วโลก จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั่วโลก”

ที่มา <http://www.ryt9.com>

...กับภาษา Climate วันละคำ

ภาษา *Climate* วันละคำฉบับนี้ รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมาให้ความรู้อีกเช่นเคย ซึ่งท่านผู้อ่านอาจจะคุ้นตากันมาบ้างจากเนื้อหาในฉบับค่ะ

Climate Risk

ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

หมายถึง ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ และระดับของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Coping Capacity

ขีดความสามารถในการรับมือ

หมายถึง แนวทางการปฏิบัติที่กระชับเพื่อรับมือกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นฉับพลัน มากกว่าที่จะเป็นการปรับเปลี่ยนต่อการคุกคามหรือการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือถาวร ในบางกรณีอาจจะทำให้ทรัพยากรหมดไป ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความเสี่ยงจากภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นซ้ำอีก ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ความสามารถในการรับมือนี้ อาจจะส่งผลเสียต่อการปรับตัวอย่างยั่งยืนในระยะยาวได้

Disaster Risk Reduction (DRR)

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

หมายถึง การดำเนินการใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยง ป้องกัน หรือจำกัดความเสียหาย และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและภัยพิบัติต่างๆ

Vulnerable community

ชุมชน/กลุ่มเปราะบาง

หมายถึง ประชากรหรือชุมชนในเมืองนั้นๆ สามารถเข้าถึงระบบซึ่งตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต (น้ำ อาหาร และที่พักอาศัย หรือระบบบริการอื่นๆ เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ สาธารณสุข ความมั่นคง และความปลอดภัย) ได้น้อยมาก หรือสามารถเข้าถึงได้น้อยลง และอาจจะไม่สามารถเข้าถึงได้เลย และเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะทำให้ฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้ยาก หรือใช้เวลานานหรืออาจฟื้นตัวไม่ได้เลย

THE ROCKEFELLER FOUNDATION

Recycled Paper

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

16/151 เมืงทอวธานี ถนนบอนดัสตรี
ต.บางพูด อ.เมืง จ.นนทบุรี 11120
โทร. (66 2) 503 3333 ต่อ 304
แฟกซ์ (66 2) 504 4826-8
<http://www.tei.or.th>